

IOAN DRAGOMIR (1922—1912)

Printre fruntașii revoluției de la 1848—1849 din Transilvania alături de Simion Bărnuțiu, Alexandru Papiu Ilarian, Iacob Deleu etc. un loc de seamă îl ocupă și protopopul tractului Ciocmani — Ioan Dragomir.

Ultimul preot diecesan din vremurile acelea cînd „potirele erau din lemn, iar preoții de aur” s-a născut la 11 februarie 1822 în satul Copalnic — Mănăstur (jud. Maramureș) într-o veche familie nobiliară românească așezată aici în prima jumătate a veacului XVII (1635).¹ Cum familia Dragomir a pierdut diploma de înobilare, Congregația generală a nobililor din comitatul Solnocul de Mijloc care a avut loc la Acîș (20 martie 1651)² a hotărît să i se ateste oficial calitatea de nobil primind cu această ocazie o nouă donațiune sub blazonul de Kesely Dragomir de Kopalnic—Monastur — titlu folosit ulterior de unii membrii ai familiei pentru a beneficia de anumite privilegii oferite de stăpînire³.

Preocupată de a da o educație și cultură aleasă tinărului vlăstar, familia îl trimite pe Ioan Dragomir să frecventeze cursurile școlii călugărilor minoritari din Baia Mare. Urmează apoi filozofia la Lyceum Episcopalis „Simeon Krainic” din Blaj unde are ca profesori pe Simion Bărnuțiu și Timotei Cipariu.⁴ După absolvirea studiilor filozofice la 23 iulie 1842 cu calificativul de „prim eminent” Ioan Dragomir urmează teologia la Blaj⁵ și se hotărăște să îmbrățișeze cariera ecleziastică. După căsătoria cu Agneta Hossu, fica protopopului din Lozna (jud. Sălaj), la începutul anului 1848 este numit paroh al bisericii din Letca cu un salariu de 400 florini. Crescut și educat în spiritul principilor și ideilor marilor săi dascăli revoluționari, tinărul preot renunță la slujirea altarului acestei biserici și va participa activ la lupta pentru emanciparea politică și culturală a românilor din valea Someșului sălăjean din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Ioan Dragomir, animat de un puternic patriotism și dor nemărginit de libertate națională la vestea izbucnirii revoluției de la 1848 la Budapesta, împreună cu tinerii canceliști chioreni sosiți acasă de la Tirgu Mureș, Vasile Buteanu, Vasile Dragoș și teologul Ioan Popovici copiază și răspîndește în satele districtului Chioar manifestul intitulat „Fraților români”⁶ și îndemna pe locuitorii acestui ținut să se ridice hotărît la luptă pentru a sfărîma lanțurile robiei. Cu toate măsurile deosebit de severe luate de către autorități pentru a împiedica tinerii intelectuali să „periclitaze ordinea publică” aceștia reușesc să ia legătura cu conducătorii locali ai maselor de iobagi și jeleri printre care amintim pe Ignat Princu și Ioan Chiș. Cu ajutorul acestora în a doua jumătate a lunii aprilie și în prima parte a lunii mai 1848 Ioan Dragomir organizează numeroase adunări sătetești⁷ prin care cere recunoașterea națiunii românești și protestează energic împotriva hotărîrii oficialităților Chioarului luată în adunarea de la Șomcuta din 10 aprilie 1848 de unire a districtului cu Ungaria.

După un drum lung și obositor, înfruntînd mari obstacole, Ioan Dragomir alături de ceilalți delegați chioreni ajunge la Blaj cu două zile înaintea marii adunări⁸. Aici, la 3/15 mai 1848 în fața mulțimii tinărul revoluționar se pronunță cu fermitate împotriva unirii acestui pămînt strămoșesc cu Ungaria atîta timp cît românii nu dobîndesc drepturi egale cu celelalte nații din Transilvania. În virtutea unor străvechi și multiple legături ale chiorenilor cu frații lor români de la est de Crapeți Ioan Dragomir cere „unirea Ardealului cu Moldova”.⁹ Printre

¹ S. Năprădeanu, în „Orientul român”, nr. 2—3, Cluj, 1913, p. 91—96.

² V. Hossu, *Istoricul localității Răstoci* (II), în *ActaMP*, VI, 1982, p. 353.

³ S. Năprădeanu, *op. cit.*

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ A. Vaida, *Participarea Chioarului la revoluția românilor din Transilvania în 1848*, în *Marmatia*, IV, 1978, p. 113.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, p. 114.

⁹ S. Dragomir, *Studii și documente privitoare la revoluția română din Transilvania în anii 1848—1849*, V, p. 299.

membrii delegației însărcinate de Marea Adunare să prezinte Dietei hotărârile luate de nația română pe Cîmpul Libertății de la Blaj alături de Vasile Buteanu se afla și tinărul preot maramureșan.¹⁰ Dezamăgit de faptul că Dieta nu a luat în seamă doleanțele îndreptățite ale națiunii române, Ioan Dragomir se reîntoarce în sinul familiei la Lozna unde informează pe săteni de cele întâmplate la Blaj. Pînă la sfîrșitul revoluției, el va fi supravegheat îndeaproape și permanent persecutat de către autorități.¹¹

După înfrîngerea revoluției, în anul 1850 ia în primire parohia din Letca, iar apoi doi ani mai târziu este numit paroh protopop al „vastului protopopiat de Ciocmani”, calitate în care acționează cu pasiune pentru buna organizare a parohiilor și mai cu seamă a „școalelor populare” din satele Chioarului someșan.¹² Astfel la 15 noiembrie 1858 protopopul Dragomir cere cu insistență episcopiei din Gherla să numească dascăli capabili pentru școlile din satele Someș-Guruslău și Ciocmani în care sătenii au strîns cite 120 florini pentru plata docențelului.¹³ La cererea sa episcopia va confirma la 11 ianuarie 1859 învățător la școala din Ciocmani pe Georgiu Moroșanu — tinăr absolutent al preparandiei din Năsăud.¹⁴ La 14 noiembrie 1860 sesizează aceeași episcopie de nepăsarea autorităților habsburgice față de viitorul școlii românești și acuză pretura din Glod că nu manifesta interes pentru înființarea de școli în satele tractului.¹⁵ În calitate de membru al comisiei școlare permanente din districtul Chioar împreună cu protopopul din Șomecuta, propune autorităților la 17 iulie 1861 să construiască cit mai repede localuri de școli în toate satele protopopiatelor din teritoriu.¹⁶

Om de aleasă cultură, I. Dragomir păstrează o strînsă legătură cu foștii lui dascăli și marile personalități ale vieții politice și culturale din Transilvania. La 18 iunie 1854 îi trimite lui Timotei Cipariu prin elevul acestuia Ioan Balint suma de 1 florin cu rugămintea de a-i expedia un exemplar din „Gramatica limbii române”.¹⁷ Alături de mari personalități ale scrisului românesc transilvănean — George Barițiu, Iosif Vulcan, Iustin Poptiu etc. protopopul Ciocmanilor este membru cotizant al ASTREI și participă activ la manifestările organizate de aceasta importantă societate culturală.¹⁸ Un rol deosebit l-a avut în pregătirea, organizarea și desfășurarea adunării generale de la Șomecuta din 10—11 august 1863 cu care ocazie s-a constituit despărțămîntul chiorean al acestei societăți.

La 23 martie 1861 în adunarea generală a Comitetului districtual desfășurată la Șomecuta, I. Dragomir în numele celor 352 de membri de drept ai adunării și a 68 de membri onorifici (G. Barițiu, Iacob și Andrei Mureșan, Iakob Mör etc.) salută cu bucurie numirea în fruntea Chioarului a revoluționarului Pop Sigismund căpitan suprem de origine română „născut din finulu și Naționalitatea acestui Districtu”.¹⁹ Cu această ocazie el își exprimă nădejdea că în viitor toți locuitorii acestui ținut să fie „frazi în limba mamasca conform egalei îndreptățiri iar „binele de obște și fericirea acestui Districtu din di in di să crească” avînd la bază înfrățirea dintre națiunile compatriote.²⁰ Deși tractul Ciocmani era greco-catolic, protopopul Ioan Dragomir militează pentru unitatea spirituală a tuturor locuitorilor lui. În diferite ocazii solemne, cu prilejul sfințirii unor biserici, dar uneori chiar în același altar primea preoți de confesiune ortodoxă invocînd faptul că rugăciunile comune sînt mai bine primite de Dumnezeu.²¹

Hotărîrea abuzivă a Dietei din Cluj de la sfîrșitul anului 1865 cu privire la unirea Transilvaniei cu Ungaria²² a stîrnit proteste numeroase din partea intelectualilor, deputaților și a tuturor locuitorilor din această parte a țării. Împotriva acestei fărădelegi se va pronunța și I. Dragomir care

¹⁰ A. Vaida, *op. cit.*, p. 114.

¹¹ S. Dragomir, *op. cit.*, p. 471.

¹² S. Năprădeanu, *op. cit.*

¹³ Arh. Stat. Cluj-Napoca, fond Episcopia Gherlei, 1858, dosar 4482.

¹⁴ Ibidem, 1859, dosar 505.

¹⁵ Ibidem, 1860, dosar 2008.

¹⁶ Ibidem, fond Chioar 101, cota 115.

¹⁷ Ioana Botezan, Al. Matei, *Arhiva personală a lui Timotei Cipariu*, catalog, București, 1982, p. 176.

¹⁸ „Transilvania”, Sibiu, 1869, p. 229.

¹⁹ Arh. Stat. Cluj-Napoca, Fond Chioar, 1861, cota 115.

²⁰ Ibidem.

²¹ S. Năprădeanu, *op. cit.*

²² V. Chereșteșiu și colaboratorii, *Din istoria Transilvaniei II*, p. 183.

în anul următor înaintează fișpanului Vèer Farkas din Dej un protest prin care demonstrează netemeinicia acestui act nesăbuit:²³.

După ce este numit paroh în Năpradea, protopopul I. Dragomir va lua parte activă la viața politică și culturală din Sălaj unde își manifesta o stimă deosebită și colaborează fructuos cu G. Pop de Băsești²⁴. Ultimii ani de viață îl găesc la casa fiului său Teofil Dragomir din Lupoia unde se va stinge din viață. La 28 octombrie 1912 sicriul cu rămășițele pămîntești este adus la Năpradea²⁵. „Poporenii” din această localitate au întîmpinat cosciugul la marginea hotarului cu prapori și făclii aprinse aducînd un ultim omagiu celui care prin întreaga activitate s-a dovedit a fi marele patriot, inimosul cărturar și ctitorul Chioarului românesc — I. Dragomir.

VALER VLAD

IOAN DRAGOMIR (1822-1912)

(Summary)

The paper presents bibliographical data about the life and activity of Ioan Dragomir scholar and politician, leader of the romanians in the revolution of 1848, whose personality has not been known very well.

He was born in a Romanian noble family in Copalnic village (Mănastur, Maramureș county). He attended the secondary school by the Minorit Order in Baia Mare and studied theology and philosophy in the Teologic Greek-Catholic Institute in Blaj. He took an active part in the 1848 revolution while he lived in Chioar region (in the northern part of the Sălaj county). Then became archpriest at Ciocmani, where he fought for the cultural and political rights of the Romanians from this district.

²³ S. Năprădeanu, *op. cit.*

²⁴ *Ibidem.*

²⁵ *Ibidem.*